

ВІДГУК

**офіційного опонента Гакман Анни Вікторівни на дисертаційну роботу
Блистіва Тараса Васильовича на тему «Організаційно-методичне
забезпечення оздоровчо-рекреаційної діяльності учнівської молоді у
закладах позашкільної освіти туристсько-краєзнавчого напрямку»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата наук з фізичного
виховання та спорту за спеціальністю 24.00.02 – фізична культура,
фізичне виховання різних груп населення**

Актуальність обраної теми дисертації. Перебудова та трансформація освітнього процесу системи загальної середньої освіти, зокрема старшої школи, потребує пошуку нових форм і методів фізичного виховання школярів для формування знань, вмінь і навичок самостійно організовувати фізкультурно-оздоровчу та рекреаційну діяльність, опікуватися власним фізичним здоров'ям. На сьогодні нерозв'язаними залишаються достатня кількість завдань пов'язаних з оздоровчо-рекреаційною діяльністю школярів. Це актуалізується в сучасному суспільстві, зокрема через зниження рухової активності дітей, які здебільшого зацікавлені проведенням вільного часу за електронними пристроями (комп'ютери, планшети, приставки, ігри, соціальні мережі тощо). Зазначені тенденції, в подальшому, доволі часто призводять до гіподинамії і відповідно зниження показників фізичної працездатності та здоров'я сучасних дітей та підлітків. Для забезпечення належної рухової активності школярам необхідні додаткові заняття фізичними вправами. Дефіцит рухової активності, спричинений малорухомим способом життя, та популярними нерекреаційними видами діяльності, може бути ліквідований в процесі позакласних занять з фізичного виховання в умовах закладів позашкільної освіти. Підвищення значущості досліджуваної проблеми зумовлено необхідністю впровадження у практику інноваційних форм позакласної роботи, які будуть відображати не окремі заходи, а єдину систему в цілому та сприятимуть залученню старшокласників до регулярних занять фізичною культурою.

Ступінь обґрунтованості наукових досліджень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Ретельний аналіз дисертації Т. В. Блистіва дає підстави стверджувати, що підхід здобувача до наукової роботи відзначається фундаментальністю та ґрунтовністю дослідження. Варто відзначити чітку структуру роботи та логічність її викладу, обґрунтованість наведених висновків, які базуються на використанні різних методів наукового пошуку. Справляє позитивне враження джерельна база дослідження, яка складається з: нормативно-правових документів у галузі освіти, фізичної культури і спорту України; європейської та світової освітньої періодики; електронних ресурсів; періодичних видань, матеріалів конференцій, присвячених проблемі організаційно-методичного забезпечення оздоровчо-рекреаційної діяльності учнівської молоді, підвищення рівня рухової активності школярів. Використання такої джерельної бази свідчить про ґрунтовне опрацювання проблеми та високий рівень наукової підготовки здобувача. Основні положення дисертації у повній мірі викладені у 30 публікаціях. Результати дисертаційного дослідження пройшли апробацію на міжнародних і всеукраїнських конференціях, у різних закладах вищої освіти України та закордоном. Вивчення публікацій за темою дисертації свідчить про те, що в опублікованих працях у повній мірі висвітлено основні результати дисертаційного дослідження.

Автором належним чином визначено мету, об'єкт, предмет і завдання дослідження, яким відповідають адекватно підібрані методи наукового пошуку, що уможливили наукове обґрунтування теоретичних положень. Обґрунтованість наведених у роботі положень, висновків, рекомендацій зумовлена тим, що здобувач адекватно використав різноманітні сучасні методи наукових досліджень. Дисертація характеризується глибоким розкриттям досліджуваної проблеми, самостійністю у підходах до їх висвітлення.

Оцінка змісту дисертації, її завершення в цілому та ідентичності змісту автореферату й основних положень роботи. Дисертація складається зі вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел (318 найменувань), додатків. Повний обсяг роботи становить 258 сторінок. Дисертація містить 41 таблицю та 13 рисунків.

У вступі обґрунтовано актуальність обраної теми, вказано на зв'язок роботи з науковими планами, темами; визначено мету, завдання, об'єкт, предмет, методи дослідження; розкрито наукову новизну та практичну значущість одержаних результатів, означено особистий внесок здобувача в опублікованих у співавторстві наукових працях; подано інформацію про апробацію і впровадження результатів дослідження, наведено дані про кількість публікацій автора за темою дисертації.

У першому розділі «Теоретико-методичні основи організації оздоровчо-рекреаційної діяльності учнівської молоді у закладах позашкільної освіти» здійснено аналіз, систематизацію і узагальнення науково-методичної літератури, документальних матеріалів із досліджуваної проблеми. Проаналізовано підходи до підвищення ефективності організаційно-методичного забезпечення оздоровчо-рекреаційної діяльності школярів, передумов цілеспрямованої трансформації оздоровчо-рекреаційної діяльності у позашкільлі, позитивного впливу засобів активного туризму в залученні учнівської молоді до оздоровчо-рекреаційної діяльності у вільний час.

У другому розділі «Методи та організація дослідження» наведено методи, етапи та відомості про контингент учасників дослідження. Проведений теоретичний аналіз фахової літератури, настановного й узагальненого фактичного матеріалу, сучасного практичного досвіду дали змогу розкрити актуальність дослідження, уточнити і конкретизувати мету, завдання і спрямованість педагогічного експерименту, розробити зміст комплексної програми дослідження, мотивів, інтересів і потреб школярів до занять з активним туризмом, показників фізичного стану. Проведений теоретичний аналіз фахової літератури, сучасного практичного досвіду дали

змогу розкрити актуальність дослідження, уточнити і конкретизувати мету, завдання і спрямованість педагогічного експерименту, розробити зміст програми дослідження, показників фізичного стану, підготовленості, соматичного здоров'я, мотиваційних пріоритетів, інтересів до занять активним туризмом хлопців і дівчат віком 15-16 років. Одним із основних методів дослідження був педагогічний експеримент. Констатувальний експеримент був запроваджений з метою отримання вихідних даних, що стали підґрунтям розробки технології організації оздоровчо-рекреаційної діяльності учнівської молоді у закладах позашкільної освіти туристсько-краєзнавчого напрямку. У нашому дослідженні був проведений аналіз мотивації учнів старшого шкільного віку, рівень їх рухової активності, фізичного здоров'я, показників морфофункціонального стану та когнітивних функцій. Антропометричні дослідження школярів віком 15-16 років проводились стандартним обладнанням за загальноприйнятими й уніфікованими методиками, зокрема оцінка фізичного розвитку школярів проводилась шляхом співставлення антропометричних і фізіометричних показників з віковими та регіональними стандартами. Оцінювання показників фізичного здоров'я відбувалося за експрес-системою оцінки рівня соматичного здоров'я Г. Л. Апанасенка. Показники фізичної підготовленості визначалися на основі рухових тестів і нормативів, рекомендованих для проведення щорічного оцінювання фізичної підготовленості населення України. Функціональний стан систем організму оцінювали за допомогою широко застосовуваних у практиці вікової фізіології індексів: Руф'є, Робінсона, які характеризують роботу кардіореспіраторної, вегетативної нервової систем. Для визначення добового обсягу рухової активності різного характеру хлопців та дівчат 15–16 років використовували методику Фремінгемського дослідження. Вивчення психофізіологічних показників учнів здійснювали за допомогою тестових методик. Для оцінювання обсягу переробки інформації ми використовували тест «ESAP» (The European Survey on Aging protocol). Для оцінювання самоефективності ми використовували

методику Р. Шварцера та М. Єрусалема. Для оцінки емоційного стану використовували методику американських психологів А. Уессмана і Д. Рікса. Для дослідження обсягу уваги ми використовували методику «Розстановка чисел». Систематизація матеріалу і первинна математична обробка були виконані за допомогою таблиць Microsoft®Excel. При виконанні дисертаційного дослідження були використані статистичні методи аналізу за допомогою програми STATISTICA 8.0. Для оцінки значущості різниці між показниками були використані критерії t-Стюдента, Вілкоксона.

Соціологічні методи дослідження (анкетування) застосовували з метою визначення мотиваційних пріоритетів та інтересів школярів у позанавчальний час до здійснення оздоровчо-рекреаційної діяльності. Проведено експертне оцінювання за методом переваги (до числа експертів були залучені 27 керівників закладів позашкільної освіти туристсько-краєзнавчого напрямку з різних регіонів України). Перетворювальний педагогічний експеримент проводився з метою оцінювання ефективності розробленої технології організації оздоровчо-рекреаційної діяльності, тривалість якого становила один навчальний рік. Дисертаційна робота виконувалася у період з 2002 по 2019 роки в чотири етапи. У дослідженні були залучені 99 школярів 15-16 років. Дослідження здійснювалося на базах

У третьому розділі «Аналіз мотиваційних пріоритетів, структури та обсягу рухової активності, показників фізичного та психоемоційного стану учнівської молоді» представлено дані констатувального експерименту. Виявлено, що старшокласники не беруть участь у позашкільних заходах, у них відсутня раціональна організація вільночасової діяльності. Адже, при виборі форм і видів занять не враховуються мотиви та інтереси школярів, структура вільного часу школярів містить переважно пасивні форми відпочинку. Результати соціологічного опитування свідчать, що метою оздоровчо-рекреаційної діяльності респондентів передусім є отримання задоволення та позитивних емоцій (82,8 %; $n = 82$), активний відпочинок, розваги (76,8 %; $n = 76$), а також спілкування з друзями (74,7 %; $n = 74$).

Однак, вихованці гуртків з туризму, на нашу думку, не повністю розуміють важливість оздоровчо-рекреаційної діяльності з метою підвищення рухової активності, емоційного розвантаження та покращення стану здоров'я, оскільки менше 20,0 % опитуваних вказали на ці варіанти відповідей при відвідуванні оздоровчо-рекреаційних заходів.

Встановлено, що основними причинами які перешкоджають участі школярів у позакласних заняттях, є – недостатність вільного часу і велике навчальне навантаження, відсутність секцій, які б могли їх зацікавити. Результати проведеного дослідження рухової активності хлопців і дівчат 15–16 років підтвердили дані спеціальної літератури про низький рівень рухової активності даного статево-вікового контингенту. За результатами соціологічних досліджень встановлено, що школярі, традиційно надають перевагу активному дозвіллю 75,8% опитаних.

У четвертому розділі «Обґрунтування, розроблення та оцінювання ефективності організаційно-методичного забезпечення оздоровчо-рекреаційної діяльності учнівської молоді у закладах позашкільної освіти туристсько-краєзнавчого напрямку» представлено дані перетворювального експерименту. Дисертантом визначено лімітуючі та стимулюючі чинники, що детермінують ефективність процесу оздоровчо-рекреаційної діяльності. Серед вагомих чинників підвищення мотивації школярів 15-16 років до занять туризмом фахівці зазначають впровадження технології оздоровчо-рекреаційної діяльності. Структурно-функціональний аналіз оздоровчо-рекреаційної діяльності закладів позашкільної освіти туристсько-краєзнавчого напрямку виявив, що зазначена діяльність характеризується застарілими підходами до відбору і компонування змісту туристсько-краєзнавчої роботи у даних закладах, недосконалою структурою дозвіллевої навчально-виховної діяльності не лише гуртка, секції, але й позанавчального закладу в цілому.

Так, до основних причин неефективності впровадження оздоровчо-рекреаційної діяльності у роботі з вихованцями закладів позашкільної освіти

туристсько-краєзнавчого напрямку думка фахівців була узгодженою ($W = 0,863$; $p < 0,05$), можна стверджувати, що головними перешкодами, які стають на шляху залучення дітей до занять туризмом, є незадовільний стан матеріально-технічної бази ($\bar{r}$; s) (1,2; 0,5) та неналежне організаційно-методичне забезпечення оздоровчо-рекреаційної діяльності ($\bar{r}$; s) (2,2; 0,6). Встановлено недоліки у даному забезпеченні та визначено необхідність його оновлення відповідно до сучасних умов.

У п'ятому розділі «Аналіз та узагальнення результатів дослідження» представлено три групи даних: ті, які підтверджують, доповнюють наявні розробки та абсолютно нові результати з проблеми дослідження, які окреслюють ступінь вирішення завдань дисертаційної роботи.

Наукова активність дисертанта підтверджується участю в міжнародних конгресах, конференціях, а основні положення дисертаційної роботи, які опубліковані в 30 наукових працях, з яких 9 статей представлено у фахових виданнях України, 1 праця опублікована у виданні України, яке включено до міжнародної наукометричної бази, 1 праця у фаховому зарубіжному виданні, яке включено до міжнародної наукометричної бази, свідчать про високий рівень професійних знань і активну наукову позицію в області проведення наукових досліджень. За матеріалами дослідження також опубліковано 16 праць апробаційного характеру та 3, які додатково висвітлюють результати роботи, серед них навчальний посібник «Теорія і практика туристичних походів».

Відповідність змісту автореферату основним положенням дисертації. Ознайомлення з текстом автореферату дисертації дає підстави стверджувати, що за структурою та змістом він відповідає вимогам, що висуваються Міністерством освіти і науки України. У тексті автореферату відображено основні положення, зміст, результати і висновки здійсненого Т. В. Блистівим дисертаційного дослідження. Наголосимо, що зміст автореферату та основні положення дисертації є ідентичними. Наукова новизна роботи полягає в тому, що: – уперше обґрунтовано підходи до

підвищення ефективності організаційно-методичного забезпечення оздоровчо-рекреаційної діяльності учнівської молоді у закладах позашкільної освіти туристсько-краєзнавчого напрямку, розроблене організаційно-методичне забезпечення оздоровчо-рекреаційної діяльності базується на принципах прозорості, адаптованості, стабільності, передбачуваності, багаторівневості, спадкоємності організаційно-методичного супроводу, спрямоване на підвищення ефективності роботи закладу позашкільної освіти туристсько-краєзнавчого напрямку та її об'єднання в єдиний оптимально взаємодіючий комплекс;

- уперше визначено передумови цілеспрямованої трансформації оздоровчо-рекреаційної діяльності учнівської молоді у закладах позашкільної освіти туристсько-краєзнавчого напрямку на основі аналізу чинників, що детермінують ефективність означеної діяльності, мотиваційних пріоритетів, структури та обсягу рухової активності, характеристики показників фізичного та емоційного стану школярів;

- уперше визначено дієвість та результативність організаційно-методичного забезпечення оздоровчо-рекреаційної діяльності учнівської молоді у закладах позашкільної освіти туристсько-краєзнавчого напрямку, що проявлялася у підвищенні рівня залученості учнівської молоді до регулярної рухової активності, покращенні показників фізичного та емоційного стану, організації змістовного дозвілля;

- узагальнено та удосконалено наявні розробки з організації та впровадження оздоровчо-рекреаційної діяльності учнівської молоді в закладах позашкільної освіти туристсько-краєзнавчого напрямку та систематизовано інноваційні підходи в її методичному забезпеченні;

- розширено уявлення про пріоритетні мотиви учнівської молоді до вибору занять руховою активністю у позаурочний час, особливості їх вільночасової діяльності, показники рухової активності, фізичного та емоційного стану;

– дістали подальшого розвитку дані про позитивний вплив засобів активного туризму в залученні учнівської молоді до оздоровчо-рекреаційної діяльності у вільний час.

Результати дослідження впроваджено в практику роботи закладів позашкільної освіти туристсько-краєзнавчого напрямку. Запропонована технологія організації оздоровчо-рекреаційної діяльності учнівської молоді у закладах позашкільної освіти туристсько-краєзнавчого напрямку, що містить структурний, реалізаційний, результативно-оціночний рівні, дала можливість на новому якісному рівні організувати дозвілєву діяльність в умовах закладів позашкільної освіти.

Сформульовані в дисертації висновки та пропозиції стали підґрунтям для впровадження отриманих результатів в матеріали навчальних дисциплін Національного університету фізичного виховання і спорту України, освітню діяльність Львівського державного університету фізичної культури, в практику роботи Українського державного центру національно-патріотичного виховання, краєзнавства і туризму учнівської молоді, Бучанського центру позашкільної роботи, Львівського обласного центру краєзнавства, екскурсій і туризму учнівської молоді, Чернівецького обласного центру туризму, краєзнавства та екскурсій учнівської молоді та Івано-Франківського обласного державного центру туризму і краєзнавства учнівської молоді. Впровадження підтверджені відповідними актами.

Зауваження та дискусійні питання щодо змісту дисертації. Позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження Т.В. Блистів, вважаємо за необхідне висловити такі зауваження та побажання:

1. У розділі 1.2 «Сучасний стан та підходи до організації оздоровчо-рекреаційної діяльності у закладах позашкільної освіти», на нашу думку, слід було б ширше розкрити зміст діяльності та особливості функціонування закладів позашкільної освіти туристично-краєзнавчого спрямування.

2. Під час констатуючого експерименту слід було б розділити досліджуваних за гендерною ознакою, так як у віці 15-16 років у хлопців та дівчат мотиваційні пріоритети, показники фізичного стану мають свої відмінності.
3. Таблиці 2.6, 3.4-3.5, 3.7-3.10 та 4.2-4.3 не представлені на одній сторінці. На нашу думку, не варто розривати таблиці на різних сторінках, а при нагальній потребі, слід відповідно оформити «продовження таблиці ...».
4. У розділі 3.2 «Аналіз структури та обсягу рухової активності хлопців та дівчат віком 15-16 років» не зазначено в який день визначалася рухова активність. У день коли присутня організована рухова активність (тренування, урок фізичної культури і т. д.) чи відсутня.
5. У висновка до розділу 3, на нашу думку, варто ширше представити результати дослідження когнітивних функцій, фізичної підготовленості та соматичного здоров'я.
6. Пункт 4 наукової новизни роботи «узагальнено та удосконалено наявні розробки з організації та впровадження оздоровчо-рекреаційної діяльності учнівської молоді в закладах позашкільної освіти туристсько-красознавчого напрямку та систематизовано інноваційні підходи в її методичному забезпеченні», на нашу думку слід представити у вигляді практичних рекомендацій.
7. У проведених дослідженнях використаний метод експертного оцінювання. Чим пояснити, що у роботі експертизу проводили за допомогою методу переваги (ранжування), а саме за оцінку обрано порядкову шкалу, що передбачала розставлення експертами оцінювальних об'єктів за рангами у порядку зниження їхньої значущості.

Питання, які виникли при ознайомленні та аналізі дисертаційної роботи не несуть принципової спрямованості і не знижують позитивної оцінки наукової праці, а більше відносяться до побажань і дискусії.

Висновок. За актуальністю порушеної проблеми, новизною отриманих результатів та практичним значенням дисертаційна робота Блистів Тараса Васильовича **«Організаційно-методичне забезпечення оздоровчо-рекреаційної діяльності учнівської молоді у закладах позашкільної освіти туристсько-краєзнавчого напрямку»** відповідає вимогам пп. 9, 11 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 №567, а її автор заслуговує присудження наукового ступеня кандидата наук з фізичного виховання та спорту за спеціальністю 24.00.02 – фізична культура, фізичне виховання різних груп населення.

Офіційний опонент:

кандидат наук з фізичного виховання і спорту,
доцент, доцент кафедри теорії та методики
фізичного виховання і спорту
Чернівецького національного університету
імені Юрія Федьковича

А.В. Гакман

